

Поняття і підходи до змісту корупції

Луговий Ігор Олександрович, кандидат юридичних наук, доцент, заступник начальника кафедри адміністративної діяльності (Національна академія внутрішніх справ)

Вивчаючи проблему корупції, потрібно визначити її поняття. Слід зазначити, що в науковій літературі відсутнє загальноприйняте визначення корупції, аіснуючі поняття сильно різняться між собою, при тому що перші згадки про різнівиди діяльності, що носить корупційний характер, беруть свій початок з часів найдавніших цивілізацій. Перші згадки про корупцію зустрічаються ще в епоху стародавньої цивілізації Вавилону. Однак своєсоціальне значення термін «корупція» придбав значно пізніше - в античний період. Необхідно відзначити, що в Стародавньому Римі термін «корупція» вперше отримав юридичне закріплення в Законах XII Таблиць. Давньоримське законодавство тим самим заклало основу для вивчення корупції в нормативно-правовому аспекті. Згадка про корупцію, її засудження присутнє у всіх провідних релігіях світу. Знайти підтвердження цьому можна в Біблії і Корані, в іудаїзмі.

У Середньовіччі поняття «корупція» отримало виключно теологічне значення. Воно розглядалось як будь-який відступ від закону. Великий просвітитель епохи Відродження Н. Макіавеллі порівнював корупцію з хворобою, наприклад з сухотами. Спочатку її важко розпізнати, але простіше лікувати. Якщо ж вона запущена, то її легко розпізнати, але вилікувати важко. Такі корупція в державі. Автор піднімав питання про ступінь поширення корупції, її вплив на суспільство. Проблема корупції неодноразово досліджувалася в працях таких просвітителів як Ж.-Ж. Руссо, Ш. Монтеск'є та інших. В їх роботах корупція розумілася як дисфункція суспільства. Новим етапом в еволюції теоретичного поняття корупції в розвинених країнах став рубіж XIX-XX століть. З одного боку, почалось чергове посилення влади чиновників, з іншого - народжувався приватний бізнес, який в конкурентній боротьбі став вдаватися вже не до епізодичного підкупу окремих дрібних державних службовців, а до прямого підпорядкування діяльності політиків і вищих чиновників справі і захисту інтересів капіталу. Одне з найбільш коротких сучасних визначень корупції було запропоновано в 1960-х роках Дж. Сентурі: зловживання публічною владою заради приватної вигоди. Це визначення не уточнює, чи відноситься це діяння до розряду законних або протизаконних, зачіпає воно суспільну думку, чи має наслідки у вигляді збільшення суспільного блага або шкоди громадському добробуту, чи виникає нематеріальний результат - втрата довіри. У Великій радянській енциклопедії корупція визначається як злочин, що полягає в прямому використанні посадовою особою прав, наданих їй за посадою, з метою особистого збагачення. З наведеного вище історичного огляду видно, що мають місце різні точки зору насутність і розуміння корупції. Це не могло

непозначитися на формуванні сучасних підходів до визначення поняття і змісту корупції.

Відмінною рисою нових досліджень, на наш погляд, є міждисциплінарний підхід. У контексті соціологічного підходу корупція вивчається як складне соціальне явище, яке охоплює всі сфери взаємовідносин між державою і громадянським суспільством, стаючи нормою. Корупція являє собою особливу соціальну структуру, тобто сукупність стійких і досить універсальних норм, принципів взаємовідносин людей. При цьому маються на увазі не поодинокі випадки і персони, а соціальні групи, які підтримують цю структуру якості головної або невід'ємної умови (джерела) свого існування. Корупція виступає як неофіційна система регулювання, яка існує паралельно з офіційним механізмом і породжується неефективною діяльністю органів державної влади.

З точки зору політичного підходу корупцію можна розглядати як спосіб боротьби за владу, як спосіб її існування. Корупційна діяльність розуміється як поведінка, що виражається в нелегітимному використанні посадовими особами свого становища з метою утримання влади в суспільстві. Традиційно під політичною корупцією розуміється незаконне фінансування політичних партій, вплив на висунення кандидатів, парламентські зловживання, з тим щоб в подальшому отримати можливості для просування своїх незаконних інтересів.

В економічному підході корупція є породженням економічних відносин і безпосередньо впливає на їх розвиток. Даний феномен вивчається виходячи з того, що він є раціональним (нормальним) різновидом поведінки, спрямованої на знаходження оптимального способу реалізації інтересів в умовах обмеженості ресурсів. З точки зору економічного підходу, на наш погляд, важливим завданням у протидії корупції є створення перешкод для зрощування влади та бізнесу.

З погляду юридичного підходу феномен корупції визначається як суспільно небезпечне протиправне явище, що характеризується підкупом - продажністю посадових осіб прикорисливому використанні ними своїх посадових повноважень. В юридичній науці корупція розглядається як правопорушення, злочин державних службовців проти інтересів держави і суспільства. а заходи протидії пов'язані з досконалістю нормативної бази та створенням умов невідворотності покарання за вчинення протиправного діяння.